

‘Vida amunt i nacions amunt’, és la Festa Estellés

Al voltant del 4 de setembre, perquè aquest dia de l'any 1924 naixia el poeta de Burjassot, s'ha celebrat a diversos punts del país la primera Festa Estellés. El format senzill, que beu del 'Burns Supper' escocès, i, sobretot, la figura del poeta Vicent Andrés Estellés, amb la seva arrelada significació, han convertit la idea en un èxit.

Diu d'entrada que no vol que consti el seu nom, sinó el de Vicent Andrés Estellés. Però en això no li farem cas: Josep Lozano (Alginet, Ribera Alta, 1948), a més d'un molt bon escriptor (des d'aquell magnífic *Crim de Germania* fins a, per exemple, *El Mut de la campana*, té un merescut espai propi en la nostra literatura), ha estat causa i artífex de la novíssima (i reeixida) Festa Estellés. Ell en va tenir la idea. Ell la va propagar i ha fet possible la bella celebració poètica. Amb ell en parlem, d'entrada, per tant.

I Josep Lozano ens explica que fa temps que hi pega voltes, que "passem moments difícils i això, com a valencià i com a membre d'una comunitat lingüística més àmplia, em preocupa". I que "un dia, mirant un reportatge sobre Escòcia, vaig veure que allà, des de fa més de 200 anys, hi celebren una festa dedicada al poeta Robert Burns, el *Burns Supper*, que hi diuen versos, canten i aquestes coses. I em vaig dir: és una bona idea".

La intenció principal, per tant, fou de trobar alguna bella excusa per a refer lligams, per a consolidar arrelaments, per a compartir versos i, alhora, emocions. "Som els que som, sí, però els que som tenim potencialitat. Molta. I s'ha d'espantar", resumeix Lozano. Un cop decidit què, calia trobar qui: "I si Ausiàs Marc és un dels grans poetes de l'edat mitjana, un dels poetes més importants del segle XX és, sense cap mena de dubte, Vicent Andrés Estellés. Ho dic amb plena consciència i sense cap càrrega de xovinisme. I si encara hi ha qui en dubta, que llegeixca i compare.".

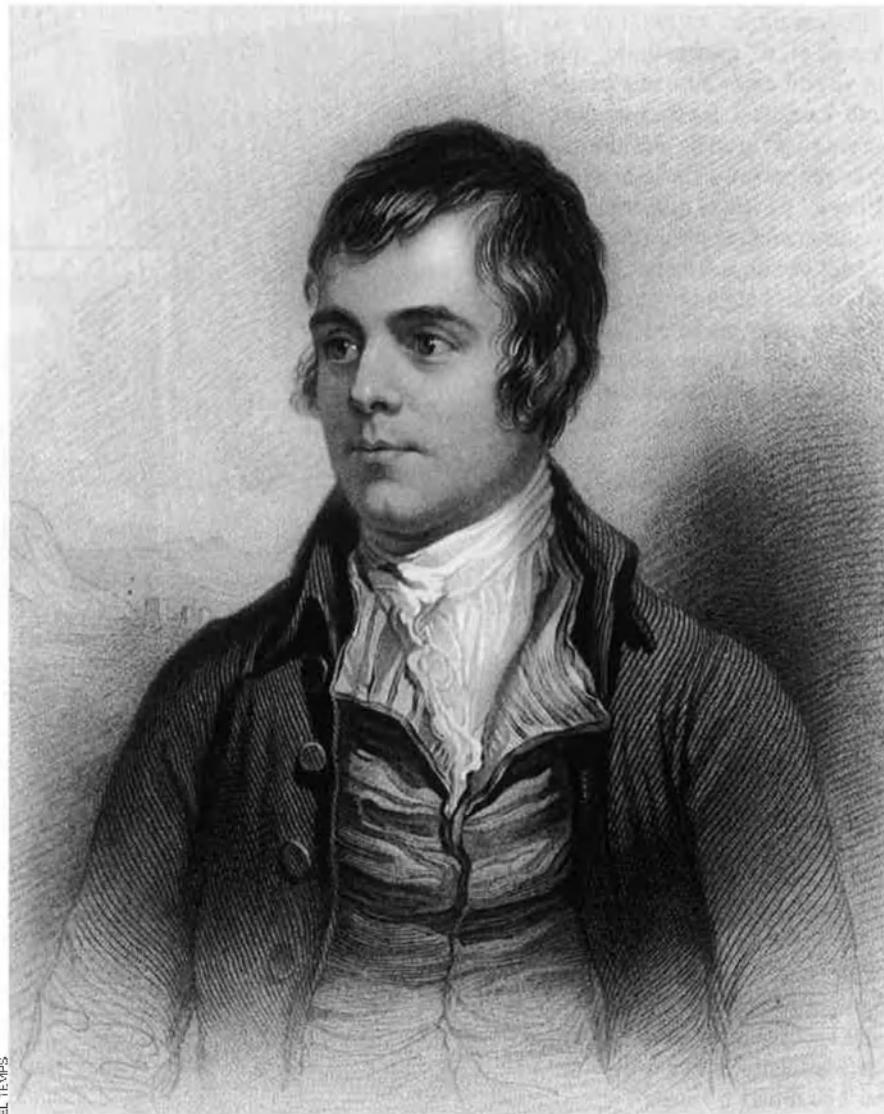
Estellés ofereix, per torna, una característica també valorada per Lozano a l'hora de la tria: "El seu estil col·loquial el fa especialment accessible: és un poeta que pot emocionar, que pot entrar fàcilment a una gran diversitat de gent." La rapidesa amb què s'ha escampat la idea i l'alegria a l'hora d'organitzar els soparets ratifiquen la impressió. I mostren, de passada, fins a quin punt hi ha, en aquest país, fam d'Estellés, fins a quin punt és viva la seva empremta poètica. I nacional.

L'origen. "Una celebració de vida i poesia." Així s'autodefineix el *Burns*

Supper, el sopar que cada any celebra els versos del poeta nacional escocès Robert Burns (1759-1796), l'home que va dur, amb èxit, l'*scots* popular als llibres de versos (i que els va omplir dels ressons de la gent senzilla, de la identitat pròpia i la denúncia de les desigualtats socials), en una cerimònia amb idèntica intenció i flexibilitat que la seva versió estellesiana, acabada d'estrenar.

Van ser els amics del poeta, els qui van encetar la commemoració: colpits per una mort prematura, es van trobar per sopar i llegir poemes, d'entrada, el 21 de juliol, data de la seva desaparició. De seguida, però, van optar per la "celebració de vida", i van traslladar l'esdeveniment al gener: millor celebrar l'aniversari, cantar lliurement, menjar i beure whisky a la salut de Burns i d'Escòcia, també (o precisament).

Des de final del segle XVIII, per tant, al voltant del 25 de gener, se celebren, de manera formal o com un aplec casolà, els famosos sopars. Hi ha una litúrgia bàsica que cadascú adapta segons com li convé: se sol donar per encetat l'àpat amb uns versos de gràcies, es comença la degustació i, quan és l'hora del plat principal, tothom es posa dempeus: cal rebre adequadament el *haggis*, l'embotit que configura el plat tradicional escocès per excel·lència i que arriba davant dels comensals acompanyat del so (no caldria sinó) d'un sac de gemecs. Mentre el cuiner el prepara per a fer-ne just repartiment, se sol anar recitant el poema (de Burns, és clar) "Address to a Haggis" ("Discurs a un haggis"). En acabats els versos, un brindis amb whisky a la salut del *haggis* especejat i desenvolupament normal del *gaudeamus*. Fins que arriben els parlaments: el primer, dedicat a la memòria del poeta (brindis per Robert Burns); el segon, a les dones ("Toast to the Lassies", se'n diu: originalment, per agrair la feina de les cuineres; actualment, una jocosa visió de l'univers femení des del punt de vista dels homes, amb brindis); el tercer, la resposta femenina, igualment aguada i amb idèntic esperit humorístic (i amb whisky); si se n'hi volen afegir més, els gots s'alcen tantes vegades com calgui (salut!); després arriben les cançons (amb lletres de Burns) i

Retrat del poeta escocès Robert Burns: els seus versos protagonitzen el Burns Supper.

els poemes, que tant poden ser dits per convidats especials com pels mateixos comensals. La festa s'acaba amb els assistents drets una altra vegada, amb les mans enllaçades i cantant l'original de "L'hora dels adéus", que és un poema de Robert Burns: "Auld Lang Syne".

Elogi del pimentó torrat. El vesant gastronòmic de l'esdeveniment té pes important, tant a la versió escocesa de la festa com a l'estellesiana. No debades la cuina és part essencial de la cultura dels pobles. Als sopars Burns s'hi assaboreixen plats tradicionals, amb una atenció especial al versificat *haggis*. La Festa Estellés no especifica les menges i deixa la qüestió al lliure albir dels organitzadors, a la riquesa culinària de cada contrada, a les possibilitats del moment: "A Alborai

han fet arròs amb fesols i naps; a Montserrat, cansalada magreta torrada i embotit; en un altre lloc, espencat; en un altre, tonyina amb tomata...", enumera Lozano, i ja fa ganes que arribi el setembre de l'any que ve.

Mentrestant, l'escriptor somriu tot parant l'orella a suggeriments rituals per al futur: no sembla fet a posta per a la representació, aquell poema que diu que "res no m'agrada tant/ com enamarme d'oli cru/ el pimentó torrat, tallat en tires"? Els escocesos reciten versos mentre preparen el seu *haggis*. Els versos d'Estellés semblen escrits per a la degustació: "Després, en un pessic/ del dit gros i el dit índex, amb un tros de pa,/ agafe un tros de pimentó, l'enlaire àvidament,/ eucarísticament, // me'l mire en l'aire./ de vegades arribe a l'èxtasi, a l'orgasme.// cloc els ulls i me'l fot."

Podem dir, en tot cas, i per no deixar el fil gastronòmic, que tot va començar amb una paella amb carxofa i favetes tendres servida a un grup de lletraferits, el febrer passat, a Castelló de la Ribera. “Fa temps que organitze uns encontres d’escriptors i escriptores de la Ribera”, relata Lozano. I enguany va aprofitar l’ocasió per sondejar-hi la proposta. Hi va recollir entusiasmes, es va decidir a posar fil a l’agulla i va escriure la “carta de convit”.

“Estimada amiga o amic”, hi deia: “Crec que som conscients que la nostra cultura passa per moments difícils, fins al punt que pot perillar la seua mateixa existència en un futur més o menys proper, sobretot al País Valencià.” Però, aclaria tot seguit, no era pas amb intenció d’escampar derrotismes, que escrivia, sinó per fomentar actituds positives, per “crear i imaginar recursos que ens reforcen i ens donen cohesió en defensa d’allò que ens és consubstancial, d’allò que estimem: la nostra cultura, la nostra llengua, el nostre país”.

“Per tot”. La proposta, sigui com sigui, era senzilla: cuinar un plat de la terra i acompanyar-lo amb la beguda corresponent, “sopar o dinar ben dinats o sopats”, llegir o cantar poemes d’Estellés. Per escampar la idea, es va posar en contacte amb Eugeni S. Reig, que administra *InfoMigjorn*, un butlletí electrònic sobre llengua catalana “que arriba a més de 10.000 persones. I em va dir: ‘El 14 de juliol t’ho publicaré’. I ja està”.

Perquè, a partir d’aquí, tot va anar rodat. El boca-orella va funcionar perfectament. D’entrada, Lozano mateix ja havia aconseguit dos punts neuràlgics perquè la Festa Estellés no hagués de quedar només en proposta: Alginet i Benimodo (Ribera Alta) encapçalaven la llista de poblacions que han encetat una festa decidida a perseverar al calendari anual. De seguida s’hi van afegir nous entusiasmes. Hi ha hagut sopars de 150 persones i celebracions més íntimes. Hi ha hagut

sopars de pa i porta o en restaurants o etcètera, i també festes organitzades, amb músics professionals i poetes, amb càtering i de tot (a Benimodo, per exemple, on Estellés va viure els darrers anys de la seva vida, ens explica Josep Lozano que hi van actuar Confiteor i Olga i Miquel Pujadó, que van preparar una enramada de murta, que la festa va omplir la plaça del poble, que algunes dones van fer coques, que un xiquet va tocar el “Cant dels ocells” mentre el seu pare recitava

un poema i que “a les taules hi havia fanallets fets amb meló d’Alger”). Aquesta és una de les característiques (i dels encerts) de la Festa Estellés, que cadascú la pot fer a la seva manera. És, al capdavant, allò que deia una valldalbaidina, Mercè, que responia a la crida de Lozano: “M’encanta la idea. Per celebrar el naixement del poeta Estellés. Per fer país. Per reivindicar la poesia. Per tot. Si no trobe amb qui, ho celebraré amb la família a la font de Baix d’Otos.”

Fer la llista, per tant, dels pobles i ciutats que han acollit per primera vegada aquesta festa és assumir el risc d’oferir-la incompleta. Ben mirat, com que tampoc en la data no és una celebració tancada (“el dia 4 és el pretext”, raona Josep Lozano, “cal ser flexibles”), continuen arribant notícies de celebracions organitzades durant de la primera quinzena (la darrera, de moment, serà la de València, el 17 de setembre a l’OctubreCCC). Comptant amb aquesta inevitable incomplitud, pensem que, tanmateix, la relació és significativa. I la copiem: hi ha hagut Festa Estellés, en estricte ordre alfabètic, a Alboraià, Alginet i Barcelona, a Benaguasil, Benicarló, Benimaclet, Benimodo i Burjassot, a Canals, Cocentaina, Dénia, Elx, Guardamar, la Nucia, Manuel, Montserrat dels Alcalans i Otos (una quarantena llarga de persones, per cert, s’hi varen aplegar, en aquest petit poble de la Vall d’Albaida, tot seguint l’empenta de na Mercè), a Picanya, Sant Joan d’Alacant, Teulada, Torrent, València, Vic, Vilamarxant Vinaròs i Xàtiva.

Un començament brillant per a una festa amb voluntat d’esdevenir, ben aviat, arrelada (i perdurable) tradició.

Núria Cadenes

La idea ha tingut un ampli ressò: de Vic fins a Guardamar s'ha escampat en poètica taca d'oli la Festa Estellés.